

Biblioteket i Älvsbyn med vår Forskarhörna och Forskargrotta.

OBS! Öppet Hus måndagar 15.00-18.00. OBS!

Äntligen!

Ja, äntligen har vi lyckats få hit Peter Sjölund för en föreläsning om DNA i släktforskningen! Tillsammans med forskarföreningarna i Piteå, Boden, Luleå och DIS-Nord, så har vi bokat en föreläsning om DNA i släktforskningen. Första gången jag träffade Peter var i Skellefteå 2013 då han höll ett mycket inspirerande föredrag om det senaste inom släktforskningen. Direkt kände både jag och Gun Jonsson, som också var med, att den här killen måste vi försöka få upp till fyrkanten. Här finns massor med engagerade släktforskare och detta måste de få ta del av. Han är kunnig, rolig och mycket inspirerande som föredragshållare. Så även om du aldrig tänkt använda dig av DNA kommer du att få en mycket trevlig stund då du lyssnar till Peter Sjölund.

Innehåll:

	sidan
Från ordföranden	1
Från red.	2
Telefonlista, styrelsen	2
Cirklar/kurser, försäljning	3
Bouppteckningar.....	4-5
Från Rötters idébank.....	6-8
En berättelse från förr forts...	9-21
Gamla bilder, efterlysningar	22-23
Föreningsmöte, årsmötet	24

Det är alltså 5 föreningars medlemmar som är varmt välkomna att delta i träffen som blir den 27 februari i matsalen på Fluxen i Älvsbyn. Vi startar kl 18.00 och håller på så länge vi orkar. Där kommer att finnas möjlighet att köpa fika för 50 kr/st för de som så önskar. Ni som har anmält e-postadress till föreningen fick en inbjudan till denna föreläsning i början av februari. Aldrig har jag varit med om att någon träff blivit så snabbt fulltecknad! Roligt att suget efter det nya är så stort men jag beklagar att inte alla fick plats. Förhoppningsvis är detta inte sista gången vi får hit en så duktig föreläsare i ett så aktuellt ämne.

Årsmötet

Den 6 mars 2017 är det dags för årsmötet. Hoppas som vanligt att det kommer många medlemmar och att vi får en trevlig kväll med sedvanlig dagordning för årsmötet, fika och lotteri. I år får vi också ett intressant inslag som underhållning, som vi hoppas att ni ska uppskatta. Det är Britt Norman som tillsammans med sin kusin Elisabet Singh Nilsson, ger oss historien om "Från vår farfarsfar till Polarbröd."

Kallelse till årsmötet skickas ut i dagarna och som vanligt vill vi få in **anmälan om deltagande senast den 2 mars, till cablo@telia.com eller 070-308 90 18.**

Hjärtligt Välkomna! Carin

Hej mina forskarvänner!

Ja nu är år 2017 påbörjat, är det för att man blir äldre eller vad? Att tiden går fortare och fortare? Aldrig har man väl upplevt att dagarna bara rusar iväg som det gör nu.

Hoppas att ni haft en lugn och skön juledighet, fast jag är fullt medveten om att alla har inte haft det.

Många har hört av sej och uppskattat "En berättelse från förr i tiden" som började i förra numret, nu kommer slutet på berättelsen, det blev lite långt, men hoppas att det blir lika uppskattat.

Vi närmar oss ett nytt årsmöte, detta årsmöte innebär en hel del ändringar, eftersom jag vet att en del av styrelsen valt att inte ställa upp på omval, även undertecknad. Men vi har fått in nya intresserade personer så vi hoppas att de ska föra vidare föreningens mål och inriktning.

Föreningslivet har ju ändrats väldigt mycket sen den tiden jag började.

Vår generation började i regel i någon fackförening, hade man åsikter så blev det ofta att man hamnade i någon styrelse. För min del måste jag säga att det var en mycket bra och lärorik skola, att vara med i en fackförening t.ex. Vilken nytta och glädje jag haft av det. Men tiderna har förändrats, nu ska allt ske via internet. Men det tar sin tid, vi glömmar så lätt bort att det finns många som ännu inte anammat internet med både sina för/nack-delar.

Allt fler är intresserade av släktforskning och inte att förglömma bygdens historia. Att släktforska idag är ju i det närmaste omöjligt utan internet, och även om man lärt sej släktforska så fordras det mycket träning och kanske en del hjälp. Där har ju forskarföreningarna sin uppgift att fylla.

Numera sitter ju så många hemma med sina datorer och forskar själva. Det gör jag ju själv också fast när jag kommer på nåt knep, genväg eller nyhet, då vill man ju gärna dela med sej till andra. Det har varit många givande stunder i vår forskarhörna, med många goda tips och idéer som utbytt.

Så kom till forskarhörnan, ni som bor i närheten om ni har funderingar, frågor kring er forskning.

Givetvis finns ju många hemsidor att ta till också.

För de som har internet så hoppas man ju att vår egen hemsida besöks, den har väl varit lite svår i början, sen vi bytte sida, men nu verkar den fungera bra. Det är inte så lätt att byta hemsida och få allt att fungera direkt.

Ett stort intresse är ju gamla bilder, men det är ju oerhört tidskrävande, bilderna är ju ofta inte bästa kvalitén, det tar tid att bearbeta dem.

Med andra ord så behövs det olika specialister eller intresse inriktningar i en forskarförenings styrelse.

Kom ihåg!

Alla behöver inte kunna allt, men alla kan och är duktig på något.

Gun

Hemsidans adress:

www.afvsbyforskarna.se

Styrelsens sammansättning före årsmötet år 2017:

Ordf. Carin Blom	Tel: 070-208 90 18
Vice ordf. Åke Engman	Tel: 070-604 24 90
Kassör. Catharina Berggren	Tel: 0929- 122 74
Sekr. Inger Torgersson	Tel: 0929- 559 53
Ledam. Ann-Sofie Öberg	Tel: 0929- 551 42
Ledam. Roland Sundberg	Tel: 0929- 128 78
Ledam. Monica Jonsson	Tel: 070-22 10 294

Ers. Tomas Granström	Tel: 0929- 128 22
Ers. Håkan Nygren	Tel: 070-640 89 40
Ers. Gun Jonsson	Tel: 070-320 77 56
Ers. Anders Sandström	Tel: 070-678 89 75
Ers. Kerstin Strömngren	Tel: 0929- 102 50

Revisor. Runo Bergqvist	Tel: 0929-108 94
Revisor ers. Bo Öhlund	Tel: 0929-554 40

Valberedning:

Dick Öhman	Tel: 0929-211 48
Helena Stenberg	Tel: 070-624 91 89
Margaretha Johansson	Tel: 073-96 44 559

Cirklar/kurser.

**Är du intresserad av någon studiecirkel i släktforskning?
Anmäl önskemål till ordföranden Carin Blom telefon: 0929- 559 20
Välkomna!**

Inventering av gravstenar fortskrider.

Gruppen som jobbar med inventeringen håller på med skogskyrkogården samt den högra delen av nya kyrkogården, de delar som återstår. De har tillsammans lagt in närmare 7 000 namn på nya och gamla kyrkogården.

Googla på gravstensinventeringen så kommer du till en sida att välja län, kommun, kyrkogård osv.

Bilden här bredvid är ej från Älvsby kyrkogård.

Försäljning: Nu har vi rea på återstående böcker (förut 300:-)

OBS!

100:-

Byar i södra Älvsbyn

Nu

REA

Älvsbyns Forskarförenings bok om Byar i södra Älvsbyn. Historik över byarna Nygård, Högheden, Nydal, Bränna, Småträsk, Tvärsel, Snårbäcksliden och Kälsberg. Utgiven 2011.

Priset är 100 kr och för postförsändelse

tillkommer 60 kr i porto.

Beställ via e-post

gunjons@telia.com

eller tel: 070-320 77 56.

Passande present.

Gamla hantverk i Älvsbybygden I och II samt Älvsby Kyrkstad

PDF-filer av tre häften om Älvsbybygden som inte finns i nytryck längre. Ursprungligen utgiven av Älvsby Hembygdsförening samt Kyrkstadgruppen, mellan 1996-1999. Barberare & Herrfrisörer, Barmorskor, Damfrisörer, Murare, Skomakare, Smeder, Sotare, Stenarbetare, Sömmerskor, Urmakare, Bagare, Båtbyggare, Glasmästare, Kopparslagare, Målare, Skräddare, Slaktare, Snickare och Vulkare. Verksamma under 1900-talet.

PDF-filerna ligger på ett USB-minne.

Priset är 200 kr och för postförsändelse tillkommer 20 kr i porto. Beställ via e-post monika.jonsson@telia.com

eller tel: 070-22 10 294

Dödsannonser och Inbjudningar till Begravningar

Vår senaste utgåva av kopierade Dödsannonser och Inbjudningar till begravingar fram till 1970, insamlade från privatpersoner. Mappen innehåller 2735 dokument, varav ca 475 inbjudningar till begravingar och resten dödsannonser på avlidna Älvsbybor. Den äldsta annonsen är från 1881.

Annonserna ligger på ett USB-minne. Priset är 200 kr och för postförsändelse tillkommer 20 kr i porto.

Beställ via e-post: britt.norman@telia.com eller fia.oberg@alvsbyn.com

Bouppteckningar

Bouppteckningar blev obligatoriska med 1734 års lag och förekommer dessförinnan endast sporadiskt i form av arvskiften och inventeringar. Material från Luleå socken finns bevarat från år 1691 och framåt i begränsad omfattning, medan material från Piteå socken är mer sparsamt förekommande. Först från andra hälften av 1700-talet flödar källorna friare från sistnämnda socken och därmed också från Älvsbybygden. Enstaka bouppteckningar finns dock bevarade från tiden före 1750 och en av dessa hänför sig till Olof Eriksson o h h Brita Matsdotter i Korsträsk samt dateras den 16 sep 1738.

Familj och släkterelationer

Olof Eriksson var född 1701 26/4 som son till Erik Larsson o h h Mareta Olofsdotter på Manjärv nr 1 och Brita Matsdotter var möjligen dotter till de förutvarande ägarna Mats Olofsson och hans hustru Kerstin i Korsträsk

I familjen fanns vid bouppteckningstillfället två omyndiga döttrar, Kerstin och Margareta Olofsdotter, om 13 respektive 11 års ålder. Som förmyndare uppträdde deras farbror Erik Eriksson i Manjärv.

Fast egendom

Bouppteckningen upptar först kronohemmanet Korsträsk nr 2 om 3/16 mtl, som dock inte utfördes till något värde eftersom det ej var den avlidnes egendom. Fram till år 1695 hade det brukats en kvinna vid namn Kerstin, som troligen var änka efter Mats Olofsson i samma by. Under åren 1695-1703 benämns det som öde och hemfallet till kronan, eftersom skatten inte hade betalats. År 1704 upptogs det åter och som kronans arrendatorer nämns både en hustru Kerstin och en piga vid namn Brita. Kanske är det denna Brita som gifter sig med Olof Eriksson år 1723. Under alla omständigheter finner vi denne Olof som brukare av hemmanet i samband med 1728 års hemmansrannsaking. Det beskrivs då på följande sätt:

”Hemmanet varit skatte wid roteringen, men samma år i öde, upptagit 1704 och sedan skattat, är nu i någorlunda bruk, gården mäst gammal.”

Lös egendom

Av pengar, guld, silver, koppar, mässing och tenn fanns intet, vilket visar att det här var ett mycket fattigt bo som inventerades. Den största enskilda posten utgörs av boskapsinnehavet som bestod av 1 häst, 4 kor, 1 kviga, 1 kalv, 8 får, 3 lamm, 4 getter, 1 bock och 1 killing, vilka totalt värderades till 149 daler kopparmynt. Därefter följer fiskeredskapen som bestod av 36 gäddlagner, 8 siklagner, 9 famnar gammal not, 1/3-del i en gammal notkil samt 3 små notgarnnystan och en gammal tvåbördingsbåt (liten båt med bara två bord). Dessutom innehade man 1/3-del i en gammal kyrkbåt, liggande vid Byn och 1/5-del i en ännu äldre sådan, liggande vid Sikforsen. Sannolikt nyttjades dessa vid kyrkfärder till Öjebyn när älven gick öppen under sommarhalvåret.

Av järnredskap finner vi bl a en vält med ny bill och en ny ahl samt 2 spadar, 4 liar och 3 nötta skäror. Även tre gamla yxor och två grytor om 4 respektive 2 kannrum (1 kannrum = 2½ liter). Slutligen vittnar ljuster och lysjärn än en gång om fiskets stora betydelse. Anmärkningsvärd är frånvaron av jaktredskap som lodbössa och slagjärn, något som för nästan var en obligatorisk del av bondens eller nybyggarens inventarier.

Vad gäller husgeråd så är det ett mycket spartanskt möblerat bo som vi möter. Sannolikt räknades bord, sängar och väggfasta bänkar till den fasta inredningen och upptogs därför inte bland lösöret. I övrigt finner vi endast en gammal spinnrock, 5 gamla stenfat, 2 gamla såar om en halv tunnas rymd och en kista med lås och beslag. Förutom ett par gamla ullkardor och ett par blånkammar samt några små koppar och tråg av trä, fanns endast sängkläder till en säng.

I övrigt finner vi 1/3-del i en liten slipsten om ”1½ quarters bredd ifrån ögat”, halvparten i en kvarnsten samt fem oberedda kalvskinn och körredskapen ”som är af ringa värde”.

Fordringar och skulder

Till detta kommer även en fordran på inestående arv hos Olofs bror Erik Eriksson i Manjärv om 72 daler. Tillsammans utgör detta en inventariesumma på 293 daler 14 öre kopparmynt. Från detta skulle dock fråndras skulder på 216 daler 9 öre. Huvudparten av dessa skulder utgjordes av en räkning från handelsmannen Erik Wissman i Piteå, vilken var en av bygdens handelsborgare. Denne hade med all säkerhet forskotterat pengar till utlagornas (skattens) utgörande och förmodligen även lämnat ut varor på kredit.

Kvar till delning mellan flickorna fanns således endast 77 daler 5 öre och när farbrodern Per Eriksson dessutom utlovade dem 60 daler, så hade de att utfå 68 daler 18 ½ öre var av honom. Dessutom skulle de få njuta föda och kläder till det att de själva kunde försörja sig. Således tog släktens nätverk hand om flickorna – annars hade de sannolikt auktionerats ut som arbetskraft till lägstbjudande!

Anders Sandström
Vidsel den 1 jan 2017

Uppdaterat Bouppteckningsregister Älvsby Fögderi 1892 – 1927

I forskarhörnan finns upprättat ett **Bouppteckningsregister** för bouppteckningar från Älvsby Tingslags häradsrätt åren 1892 – 1927. Registret finns sorterat på både namn och ort. Bouppteckningarna är digitaliserade och finns på AD Online och även på SVAR för vissa år. Registret finns även inlagt på vår hemsida.

För åren 1901 – 1906 har registret enbart varit sökbart hos SVAR. Sedan någon månad tillbaka har Arkiv Digital även digitaliserat de årgångarna och registret har därför uppdaterats med de nya uppgifterna.

Gerd och Tore.

I föregående nummer av Byabladet nämnde jag om att det inrättats en artikelbank på "Rötters hemsida". Eftersom att vi är anslutna till Släktforskarförbundets riksförening så har vi tillgång till det som läggs in där.

Ännu är det mest från Tjust Släktforskarförening (i Kalmar län) som bidragen lagts in. Vi får hoppas att fler föreningar lägger in bidrag som vi får ta del av.

Gun.

Så kom Riksarkivet till

Notisen har tidigare varit publicerade i Tjust Släktforskarförenings medlemstidning *Våra Rötter* 2011 och i *Västgötogenealogen* 2015.

När Sverige på 1600-talet blivit en stormakt behövdes en ärorik historia för att underbygga bilden av landet som gammalt och viktigt.

Någon historieforskning skedde inte innan dess men nu började man intressera sig för fornyfynd och andra historiska dokument. Sverige var bland de första länderna i världen att inrätta ett statligt riksarkiv och en riksantikvarie som ansvarig. Det blev historikern Johannes Bureus som fick uppdraget.

Riksarkivets huvudbyggnad i Stockholm.

Bild från Wikipedia.

Fotograf: Holger Ellgard.

Från statens sida fanns också en förståelse för att dokumentera samtiden för framtida historieforskning. 1618 fick Riksarkivet sina första direktiv för verksamheten. Den första uppgiften i början av 1600-talet blev att inventera och katalogisera runstenarna.

I dag har Riksarkivet betydligt fler uppgifter i sin verksamhet, bland annat att tillhandahålla arkivmaterial för oss släktforskare.

Eva Johansson
eva@evagun.se

Reflektion.

Tänk så mycket vi har att tacka Riksarkivet för, vilken tur att det kom till! Och så lättillgängligt allt är idag. Visserligen kostar det en del, men tänk när vi började att forska, beställa mikrokorten, vänta på dem m.m. Nu är alla in-skannade med mycket bra kvalitet.

Ni som har internet gå in på hemsidan och kolla vad som finns idag:
<https://riksarkivet.se/nyheter-och-press>

Gun.

Artikeln har tidigare varit publicerad i Tjust Släktforskarförenings medlemstidning Våra Rötter 2011 och i Nordanstigs Bygd- & Släktband Forskarförening medlemstidning 2013. Artikeln är också publicerad på min hemsida www.slaktforskaren.se

XXXXXXXXXXXXXX

När döden kom av vattusot och bröstfeber

Släktforskare hittar dödsorsaker för sina anfäder och anmodrar i församlingarnas dödböcker. Att dödsorsakerna till stor del var andra förr än nu kan vi se där.

I dödböckerna är många av gamla tiders sjukdomar angivna som dödsorsak: slag, vattusot, ältan, nervfeber, håll och stygn, mässling, häftig feber, pleuresie, bröstfeber, halsont, andtappa och inflammatorisk feber.

Ålderdom är naturligtvis vanligt som dödsorsak, liksom att mödrar dör i barnsäng och att nyfödda barn dör utan angiven orsak. I ett fall skriver prästen "venerisk" som dödsorsak. Det innebar syfilis och var förhållandevis vanligt in på början av 1800-talet.

Vill man veta mer om gamla tiders sjukdomar och folks hälsa finns svar i boken "Folkhälsa och sjukvård" som ingår i serien Sveriges Nationalatlas och är utgiven av Socialstyrelsen.

Medellivslängden i Sverige var så låg som strax under 40 år på 1770-talet och fram till några år in på 1800-talet. Idag är den drygt 80 år. Kvinnor har alltid haft ett par år högre medellivslängd än män. Att medellivslängden var så låg på 1700-talet berodde förstås på den höga barnadödligheten. Efter 1850 ökade medellivslängden betydligt.

Hygien

Farsoter och svält präglade hälsotillståndet fram till tidigt 1800-tal. I städerna, där folk bodde tätt och med sämre hygien, var dödligheten större än på landsbygden.

Förhållandena kunde också skilja markant mellan olika delar av landet.

1880 visar statistiken att diarrésjukdomar var den vanligaste orsaken till spädbarnsdödlighet i städerna, orsakat av sämre sanitära förhållanden än på landsbygden.

De vanligaste dödsorsakerna var epidemisjukdomar, som olika febersjukdomar, dysenteri, mässling och scharlakansfeber.

Smittkopporna var en extremt smittsam sjukdom med hög dödlighet som skördade många offer och var den vanligaste dödsorsaken på 1700-talet. I dag är den utrotad. Smittkoppsvaccinet kom i början av 1800-talet och redan 1816 blev vaccinering obligatorisk. Att man var vaccinerad noterades i husförhörlängderna. Sedan minskade dödligheten mycket snabbt. Redan på 1830-talet vaccinerades mer än 80 procent av alla barn.

Vaccinet

Biskopen i Växjö Esaias Tegnér konstaterade 1833 att det var "freden, vaccinet och potäterna" som förbättrade den svenska folkhälsan.

Kring förra sekelskiftet 1900 var det lungsoten som tog flest liv. 1845 var dödligheten i lungsot 29/1000 i städerna och 20/1000 på landsbygden.

Först på 1940-talet kom antibiotika. Innan dess var det bara sanatorievård som kunde underlätta för den sjuke, från och med 1890-talet.

Kunskapen om äldre tiders sjukdomar har vi tack vare Tabellverket (senare Statistiska Centralbyrån) som från mitten av 1700-talet begärde in uppgifter från prästerna varje år om dödsorsaker. Senare var det provinsialläkarna som förde statistiken.

Några vanliga sjukdomar:

Lunginflammation hade flera olika namn. Det kunde kallas bröstfeber, pleuresie eller "håll och styng".

Nervfeber var det samma som tyfus eller tyfoidfieber, en smittsam febersjukdom orsakad av salmonellavirus.

Vattusot eller vattensot innebar vattenfyllda svullnader, eller ödem, i olika organ i kroppen.

Ältan var detsamma som engelska sjukan eller rakitis. Det var en bristsjukdom som först uppmärksammades i Storbritannien när barn som flyttade från landet till stan under industrialismen fick krumma ben, det vill säga missformat skelett. Orsaken var brist på D-vitamin som finns i solljus.

Slag eller slaganfall betydde hjärninfarkt eller hjärnblödning.

Andtäppa var troligen detsamma som astma.

Frossa eller feberfrossa innebar malaria, som var förhållandevis vanligt i Sverige förr.

Eva Johansson

eva@evagun.se

Källor:

Nordisk Familjebok, 1800-talsutgåvan,

Kent Andersson och Henrik Anderö: Ordbok för släktforskare

Folkhälsa och sjukvård i Sveriges Nationalatlas

Artikeln har tidigare varit publicerad i Nordanstigs Bygd- & Släktband Forskarförening medlemstidning 2013 och i Små-Disigt 2012 (DIS Smålands medlemstidning) tillsammans med ett exempel från Småland.

Oväntad dödsorsak.

I mitt arbete att komplettera min egen släktforskning, så sökte jag efter en avliden släkting, ville förvissa mej om dödsorsaken. Hittade henne inte i dödboken Piteå landsförsamling, där hon var skriven. Hade ett svagt minne av en berättelse som sa att hon dött i Sandträsk på Sanatoriet av TBC. Sökte sida för sida, där fanns hon inte, jag hade dödsdatum, året var 1935, det fanns på Sveriges dödbok 1901-2013, sökte under Boden på Arkiv Digital, utan resultat.

Men på Svar under Garnisonssjukhuset Boden, där fanns den jag sökt. (Central Sanatoriet Sandträsk finns också på Svar). Intressant.....

Dödsorsaken var inte TBC utan barnförlamning. Har senare fått höra att även de som hade barnförlamning fick åka till Sandträsk på sanatoriet. Flickan som senare avled i en ålder av 15 år, (1935) fick tillsammans med sin två år yngre syster åka till Sanatoriet i Sandträsk. Efter en tid tillsammans i samma rum blev den äldre system hämtad och fördd till Boden. Troligen för att tillståndet försämrats. Den yngre system fick inget veta, vart hon tagit vägen, men blev senare hämtad hem, när hon kom hem fick hon veta att system avlidit. Vilken chock!

Det här var en mycket kort variant av historien, men *vad jag vill säga med den.*

Varför frågade vi inte och pratade om det medan det fanns möjlighet att få svar????

Det är inte alltför länge sen det hände, år 1930.

Gun.

I förra numret (Nr 22) började

”En berättelse från förr i tiden”. **Inlämnat av Barbro Lundberg en syster till författaren Vera.**

här fortsätter den. Den slutade med att författaren skrev om att ”överhuvudtaget var vi ganska friska”, hon fortsätter med sin teori.....

Vad kunde det bero på att vi var så friska och att vi i fortsättningen har fått vara vid god hälsa. Kan det bero på att vi växte upp i så bra miljö? Luften var ren – inga besprutningar i jord- och skogsbruk förekom då. Den enkla mat vi åt var gjord av äkta råvaror utan inblandning av konserveringsmedel eller färgämnen. Ändå var frukt och grönsaker ovanliga för oss. Jag var i tonåren innan jag smakade tomater och bananer bl.a. Vi åt helt spontant det mesta av vad som växte av sig självt i naturen. Alla slags bär som lingon, blåbär, hallon, kråkbär, åkerbär och odon. Senare har jag hört en del säga att kråkbär och odon skulle vara giftiga. Att vi alla tio lever är ett bevis för att det inte är sant. Vi åt mängder av dessa bär. Dessutom åt vi tallskott, vi kallade det för tallstrunt, granblommor, blåklockor, söt-sura eller ängssyra, odonblad eller ”goblad”, blåbärsblommor, grankåda som tuggummi och mycket annat.

Makarna Edvard och Margareta Lundberg

Det var troligen potatisen som vi alltid kokade med skalet på och hjortronen, de år det fanns, som räddade oss från C-vitaminbrist. Av någon anledning odlade vi nästan inga grönsaker. Det kanske inte var vanligt i vår by eller så räckte inte tiden till. Svamp åt vi aldrig, det var ko-mat. När korna åt svamp blev det en otäck smak i mjölken, även så när dom åt mycket färskt klöverhö. Då fick man nästan tvinga i sig mjölken. Nypa igen näsan så man inte kände lukten och svälja den snabbt.

Det fanns två rätter som jag ogillade starkt. Rotsoppa var det värsta jag visste. Den var gjord av kålrötter som var kokta i mjölk med fiskbitar i. När jag kom från skolan och kände den hemska rotlukten när jag öppnade dörren till köket ville jag bara vända om igen till skolan. Den andra rätten som jag avskydde var klimpvälling. Till den kokade man upp mjölk och la ner klimpar som gjordes av en deg av vatten och mjöl och salt. Om jag först fick äta upp mjölkspadet och sedan ta smör till klimparna kunde jag få ner klimpvällingen.

”Stjuspojkar” var en annan rätt som vi åt ganska ofta. Det var en slags palt som var gjord av mjöl, vatten och salt. Ingen potatis i degen som till pitepalt. Den lades i kokande vatten med en sked och såg ut som stora klimpar. Vi åt smör eller stekt fläsk till. Det var en snabblagad rätt som mamma tog till när det var ont om tid. Våfflor var en rätt som var särskilt populärt. Det var inte så ofta det vankades för det var ganska jobbigt att grädda våfflor till en så stor familj. Det fanns ju inte elektriska våffeljärn då. Dessutom hade vi inte elektrisk ström heller. Våfflorna gräddades på järnspisen. Man tog upp ringarna på spisen och satte ner våffeljärnet så att elden kom direkt på järnet. När jag tänker på spisringarna kommer jag ihåg att det ibland var små eldprickar under dem när vi tog upp dem. Det var sot som brann. Då brukade vi dela upp gnistelden med spiskroken så att den blev i två delar. Vi lekte att det var två krigshärrar som kämpade mot varann. Vi bestämde vilka länders krigshärrar det var och de fick tävla om vem som levde längst.

När våffeljärnet blivit uppvärmt slogs smeten i och man skulle vänta en liten stund innan man tog i de långa handtagen och vände våffeljärnet. Så skulle det vara någon minut med den sidan mot elden. Man vände järnet igen och lät det vara en liten stund på den sidan. Nu öppnade man järnet och tog ut våfflan som då förhoppningsvis var vackert ljusbrun. Ibland hade man glömt att vända våffeljärnet och då var laggen vit på ena sidan och bränd på den andra. En annan sak som kunde hända var att man haft för kraftig eld så att järnet blev för varmt. Då brändes våfflan fast och var mycket svår att skrapa bort. Då var det bara att ta järnet från elden en stund så att det fick svalna. Det var när vi fick främmande som det vankades våfflor. Annars fanns det nästan aldrig något kaffebröd, utom vid jul eller någon annan högtid.

De som kom bjöds oftast på en kopp slätt kaffe som bars fram på en bricka. Det var inte vanligt att sätta fram kopparna på bordet utan brickan bars fram där personen satt på en stol eller en soffa. Kaffet dracks alltid på fat med en bit socker i munnen. Vetebrödet som bakades var nästan alltid slätbullar. Aldrig smör, socker eller kanel i. Ibland bakades skorpor.

Vi åt nästan alltid potatis och saltströmming eller någon annan fisk till frukost utom på sommaren då det ofta var långfil och tunnbröd till frukost. Ofta åt vi då i bersån. Den hade pappa planterat. Den var av rönnar. Nu när man tänker på hur det var när man var barn så var det alltid fint väder. Jag minns bara att vi satt i bersån och åt frukost. Det kan ju inte vara riktigt. Det måste ju ha regnat också eftersom vi var så rädda för åskan. Middag åt vi mitt på dagen vid tolv-ett-tiden och "aftavard" vid fyratiden och kvällsmat vid sju-tiden. Middagen var det kraftigast målet; palt, pannkaka, köttsoppa el.dyl. aftavarden var ett lättare mål och kvällsmålet var alltid gröt. Jag minns att pappa nästan alltid åt upp en flat tallrik full med gröt på kvällen. Men konstigt nog kunde han lämna en liten, liten smula. Han sa att han blev så tvärmätt att han inte kunde få ner den sista skeden från tallriken. Gröten var oftast kornmjölsgröt. Söndagar var de enda dagar vi åt efterrätt och då var det nästan alltid kräm av blandad torkad frukt. Huvudrätten var potatis och köttbullar. Vi drack alltid mjölk till maten, ibland var det skummjolk eller kärnmjolk. Utom på sommaren då mamma gjorde enbärdricka av vatten, jäst, sockerkulör och enbärddroppar. Söndagsmorgon åt vi alltid tunnbrödsblöta. Vi blötte tunnbröd i kokande mjölk och åt det med smör till.

Pappa rakade sig bara en gång i veckan och det var på söndagsmorgonen. Jag minns att jag ofta vaknade till ljudet av att pappa striglade rakkniven. Strigeln var gjord av läder och såg ut som en bred läderrem med en ögla på ena sidan som fästes vid en spik el.dyl. Sedan höll pappa fast i den andra sidan så att strigeln blev spänd och rakknivens egg fördes upp och ner så att den skärptes på båda sidorna. Det var detta monotona ljud som ibland väckte oss. På söndagsmorgnarna fick vi ligga längre. Pappa hade en trälåda där han förvarade rakknivarna, rakborsten och raktvålen och en liten porslinskopp. Man kunde fälla upp locket snett så att spegeln som var på insidan av locket fälldes ut. Det var strängt förbjudet för oss att röra raklådan med de vassa rakknivarna. I porslinskoppen satte pappa ljumt vatten och blötte rakborsten som han sedan löddrade upp på raktvålen som var i en tjock hylsa. Till slut var pappas kinder alldeles vita av lödder och då började skrapningen med rakkniven. För varje drag av rakkniven torkades den av på översidan av handen. Raklöddret for alltid in i öronen också.

Efter rakningen åt pappa blöta och kunde lägga sig och "stula" om han ville. Att "stula" var att ta sig en kortare vila. Söndag var den enda dag som det inte gjordes något kroppsarbete utom det som var tvunget t.ex. mjölkningen av korna och annan skötsel av djur.

Att "stula" var pappa fantastisk på. På söndagarna kunde han lägga sig på en soffa och dra världens timmerstockar men på vardagarna la han sig på golvet med huvudet på en omkullstjälp stol och sa till oss: "Väck mig om fem minuter". Han somnade som han la ner huvudet oavsett hur stökigt det var runt om.

Jag sa att på söndagar gjordes inget kroppsarbete men under slåttertiden så brukade pappa slå ut med slåttermaskin och häst på söndagskväll för att det skulle vara utslaget på måndagsmorgon. Det var tydligen så att det var lättare att slå gräs sedan daggen fallit. På morgonen dagen efter slog pappa dikesrenarna med lie. Det gällde att ta vara på alla grässtrån så att det skulle räcka till djuren hela vintern. Om liarna var slöa, och det var dom nästan jämt, fick vi dra slipstenen och pappa slipade. Han var otroligt noga med att liarna skulle bli vassa och vi tyckte att det var dötråkigt att dra stängen som förde slipstenen runt. Han lyfte lien från stenen och kände med tummen om eggen var skarp och man tänkte att nu är det bra. Men inte så utan det var bara att fortsätta och dra. Ibland hände det tre eller fyra gånger innan en lie var vass. Om det då var tre eller fyra liar provades tålmodet på oss.

När dikesrenarna var slagna skulle vi breda höet. Det betydde att man vände på höet med en räfsa. Man gjorde det för att höet skulle torka på undersidan också. Under tiden satte pappa upp hässje stolparna på vars pinnar de långa stöarna skulle läggas där höet sen skulle torkas. Vi som hade häst och höräfsa kunde dra ihop höet fram till hässjorna. Sen gjorde vi famnar som det kallades. Man redde till höet med en räfsa och la upp det på stängerna. Det översta lagret i hässjan gjorde vi särskilt noga så att regnet inte skulle tränga ner så lätt i hässjan. Om vi hade tur med vädret så behövde vi bara breda höet en gång. Men ibland kom det regnskurar och då fick vi vända på höet flera gånger innan det var så pass torrt att vi kunde hässja upp det. När höet i hässjorna torkat färdigt kördes det till ladorna där det kastades in och trampades ner för att det skulle rymmas. Det saltades med hösalt mellan varven. Vi barn fick räfsa ängarna väldigt noga för att ta vara på alla strån. Det förekom roliga pauser i arbetet när vi fick läska oss med kaffe eller saft. Vissa somrar gick slåttern som en dans och andra regniga somrar höll det aldrig på att ta någon ände.

Hässjorna var vår lekplats senare på hösten när det började bli mörka kvällar. Då var det kornhässjorna som stod ute. Vi lekte "siste" mellan hässjorna och ibland kröp vi under dem. Eller så lekte vi kurragömma. Ibland samlades barn från granngårdarna hos oss och då hade vi verkligen roligt.

På höstkvällarna i skymningen var vi noga med att inte ha vita klädesplagg på oss för då skulle fladdermössen komma och hacka oss i huvudet. Jag vet inte hur det var med det men vi såg ofta fladdermöss i skymningen. Dom flög ganska ljudlöst så man såg bara en mörk skugga som for omkring. Vi visste inte då att fladdermöss inte är fåglar utan däggdjur.

Vi låg alltid två barn tillsammans i sofforna och vi hade en del kul saker för oss sen vi lagt oss. Vi tisslade och tasslade och ibland gjorde vi bokstäver eller siffror med ett finger på ryggen av sängkompisen. Det gällde att kunna gissa vad det var. Jag minns hur vi bråkade både om vem som skulle bädda ut soffan på kvällen och vem som skulle bädda igen på morgonen. Soffan var ju sittplats på dagarna. Ibland hände det att man somnade på en soffa innan man klätt av sig för kvällen. När man då blev väckt var man på ett riktigt dåligt humör eller "missövd".

Alla sängkläder gjordes i hemmen förutom filtarna som beställdes i en fabrik som hette Tidstrand. Filtarna var då av 100 % ull och vi tyckte att dom var så fina när vi öppnade pake-ten. Det var så vackert mönster. Allt som var fabriksgjort var fint och det som var handgjort tyckte vi inte var fint. Det var likadant med bröd, det som var köpt på bageri var finare än det som var hembakat.

I sofforna och sängarna hade man två madrasser. Underst en madrass om var stoppad med halm och på den en madrass som var fylld med dun. Dunet plockades för hand från fåglar som pappa hade skjutit. Halmmadrasserna var lätta att tvätta.

Det var bara att tömma halmen och stoppa i ny halm när madrassfodralet tvättats. Men dunmadrasserna var det svårare. Dunet flög lätt iväg överallt när man tömde dem och dunet var svårt att tvätta. Även kuddarna syddes i hemmen av dun tätt tyg och i dem var det också plockat dun.

När vaddtäcken skulle stoppas tyckte vi det var spännande. En så kallad stoppbåge lånades av någon granne. Det var två gavlar som var som ett kryss och på dem vilade en ram av trä. På ramen fästes först fodret. Det var oftast enfärgad satin. Sedan breddes vadden ut som man köpte i rullar på affären. Det fanns olika kvalitéer på vadden. Den finast var mjuk och bländvit och den billigast var hårdare och med svarta prickar och ibland nästan stickor i och gråfärgad. På vadden breddes sedan övertyget ut som ofta var mönstrat. Innan man bredde ut övertyget hade man linjerat upp ett mönster på tyget med vit krita. Efter det man fäst tyget syddes med väldig stark tråd, ofta björntråd, efter de uppdragna linjerna. Nålen var rundad och såg ut som en halvcirkel för att man skulle kunna få upp den lättare genom det tjocka materialet. När alla de uppritade linjerna var sydda togs täcket av från stoppbågen och en kant syddes runt om. Den kunde vara i avvikande färg. Arbetsbyte gjordes så att någon granntant hjälpte mamma och hon i sin tur hjälpte till när det var dags att stoppa täcken hos grannen. Stoppbågen var så bred att det gick bra att sitta på var sin sida och sy och mötas på mitten. Vi tyckte alltid att täckena blev jättefina och det var ett avbrott i vardagen när de stoppades.

En annan gång när mamma gjorde arbetsbyte var när det skulle bakas tunnbröd. Då bakade tanterna åt varann eller så var det någon som lejdes för en dag. Vi hade ingen bagarstuga utan vi bakade hos en granne som hette Juljus eller hos Lindbergs. Det blev mycket långa dagar för de som bakade. Brödet skulle räcka för en stor familj hela vintern om det bakades på hösten och hela sommaren om det bakades på våren. På vintern bakades aldrig tunnbröd därför att bagarstugorna inte var varmbonade och på sommaren fanns det inte tid. Då var det så mycket annat som skulle göras. Sådd, slåtter, bärplockning, potatisupptagning, stora tvättar, för på vintern tvättade man bara det nödvändigaste. Jag minns att det luktade så gott i bagarstugan när det bakades. Vi brukade slinka in där på hemväg från skolan för att få oss ett mjukbröd. Det var ett vanligt tunnbröd som gräddades kortare tid och därför blev mjukt och kladdigt.

Vi fick se till att hålla oss ur vägen och vi fick aldrig prova att kavla, möjligen fick vi nagga brödet. Som naggar användes fjäderpennor från tjäder eller orre som var hopbundna med ett snöre så att pennorna var på en sida. Det lät som en trumvirvel när tanterna naggade för dom hade vanan inne. Man kunde inte gå in i en bagarstuga utan att få mjöldamm på sig, för allt därinne var pudrat av mjöl. Det var en mycket mysig stämning i bagarstugan som jag aldrig glömmer. Tanterna pratade och skrattade och skvallrade, kavlarna stötte i bordet och fjädernaggarna trummade och stålnaggen skrapade mot bakbordet.

Den som kavlade, som räknades som det viktigast, stod på ungefär samma ställe, men den som naggade vandrade till ugnen med brödet på ”fjöla” och skjutsade in det i den stora ugnen och passade det och vred det runt med spade så att det blev jämnt gräddat. Sen veks brödet medan det var mjukt och så var det bara att vända tillbaka till bakbordet där ett ogräddat bröd väntade. Vi förvarade tunnbrödet i en stor trälåda som pappa hämtade hem med hästen. Lådan förvarade vi i en kallboda med en pappskiva på. På vintern blev alltid tunnbrödet an aning mjukt när man tog in det i värmen. I köket hade vi en låda i matbordet där vi förvarade tunnbrödet. Det var en låda som var avdelad i mitten. På ena sidan av bordet hade man tunnbrödet och när man drog ut lådan på andra sidan var det bestick i den.

Faster Frida som hade stickmaskin var ganska pedantisk och barsk. Vi gruvade faktiskt när hon skulle hälsa på oss. Ibland på vintern kom hon sparkande och på sommaren cyklade hon.

En gång visste vi inte att hon hade kommit på besök därför att vi var i skogen och plockade blåbär. När vi var där så började någon av oss att trycka sönder blåbär och måla sig med saften i ansiktet och snart var alla i färd med samma sak. Det var roligt och till slut var det bara ögonen som inte var blå. Vi var kanske lite betänksamma när vi gick hem, hur det skulle uppfattas. Inte hade vi heller plockat så mycket blåbär för det tog ju tid att måla sig med saft.

Döm om vår fasa när vi fick se att faster Frida var hos oss. Mamma, som i vanliga fall var så snäll, blev riktigt arg på oss och körde oss raka spåret ner i sjön, för att vi skulle tvätta oss.

En annan gång när vi var och plockade bär tappade vi bort bärhinken. Vi sökte och sökte men vi hittade den inte. Året därefter på våren var det någon som av en händelse hittade den. Då var det smältvatten i den.

Åkerbär fanns det inte så gott om i våra trakter utom i dikeskanterna i Tjärnmyran. Det var en myr som bönderna i byn odlat upp. Vi tyckte att det var vansinnigt tråkigt att hjälpa till där med slåttern för det var så långa ångar. Det var bara åkerbären i dikeskanterna som kompen- serade.

På gårdstunet fanns en stor sten som många minnen är förknippade med. Där satt vi och lekte med våra dockor som i regel var små och billiga. Mest hade vi så kallade baddockor som var utan kläder när man köpte dem. Materialet i dockorna var celluloid och armar och ben gick att röra. Det var en gumminodd som höll fast ben och armar mot kroppen. Vi sydde kläder till dockorna själva och satt då ofta på storstenen om det var bra väder. Eller så satt vi där och handarbetade. Jag minns särskilt en gång när jag satt och broderade på en duk och åskan började gå så det var bara att springa in. Vi lekte ofta med pappersdockor som vi ritade kläder till och klippte ut.

*En bild på den "stora stenen".
Typiskt att det man minns som barn alltid var så stort????
På vänster sida syns Vägen som gick förbi till Vistbäcken och
ansluter till Arvidsjaurvägen.*

På försommaren tog vi björkkvistar och skalade av barken. Det gick lätt att göra omkring midsommar när träden savade. Av riset gjorde vi vispar som användes i hushållet. Bland annat användes dom till att stänka på kläderna. När vi höll på med visparna satt vi ofta på stenen. Vi hade fin utsikt där över landsvägen och hela gårdsplanen. Stenen var vackert beklädd med mossa. Ibland lekte vi att vi bodde på stenen.

En annan bra utsiktsplats var utedasset. Det var springor mellan bräderna i väggen ut mot vägen och man kunde se alla som passerade utan att själv bli sedd. Eller så satt man och läste i tidningarna och katalogerna som tjänade som dasspapper. På vintern var det inte lika angenämt att gå på dass, för då kändes det kallt och motbjudande att ge sig ut. När det var mörkt var vi tvungna att ha sällskap för vi vågade inte gå ensamma.

En av de första bilarna vi såg när vi var små var symaskinsagenten Ökvists bil. Mamma hade köpt en Singer symaskin på avbetalning och Ökvist kom varje månad för att inkassera avbetalningen. När han kom var det en stor dag för oss. Bilen blänkte och vi brukade spegla oss i den. Vi blev breda och korta i spegelbilden. Vad vi tyckte att Ökvist var rik som hade en egen bil.

En annan stor händelse i vår vardag var när det kom någon gårdfarihandlare. Ofta kom han cyklande med en stor väska på frampakethållaren och en lika stor bak på cykeln. Han knackade på och steg in och frågade om mamma skulle handla någonting. Även om hon sa att hon ingenting skulle ha så öppnade han väskorna och visade vad som fanns. På det uppstående locket hängde han upp tygstycken i vackra färger, blommiga halsdukar med frans, strumpor, jumprar o.s.v. Å, vad vi beundrade vad som fanns. Tänk att åtminstone få stryka på en sidenhalsduk. Men det vågade vi inte. Dessutom hade dom nästan alltid sybehör och band. Det var saker som alltid behövdes, för mamma sydde alla våra kläder. Bristen på kontanter gjorde att det inte alltid kunde bli någon affär. Om man inte köpte någonting hände det att gårdfarihandlaren blev arg och slängde ner sakerna i väskorna och smällde igen dörren i ilska när han gick.

Vi som var födda i början av kullen hade inga skidor, utan vi använde pappas skidor som hade "ölor". Det var bara att sticka in skon i ölan. Någon stadga för foten blev det inte.

Ibland ordnade vi skidtävlingar och gjorde då upp ett litet spår som gick en bit upp i skogen. Sedan åkte vi en och en, för vi hade ju bara ett par skidor. Med väckarklocka i handen klockades tiden för varje tävlande och sedan jämfördes tiderna. Jag minns att pappas stavar var jättelånga. Vi åkte med näbbskor och kjolar på oss, så det var en mindre katastrof om man föll och fick snö under kjolen. Vi hade så roligt på våra skidtävlingar. Det var på vår vintern och vädret var alltid vackert. Vi som hade så lätt för att bli solbrända var redan bruna i ansiktet. Mitt första par skidor köpte jag själv när jag började tjäna egna pengar.

Eftersom vi bodde alldeles bredvid en stor och vacker sjö brukade vi ge oss ut på fisketurer. Ibland fick vi för oss att fisken skulle ta bättre på natten. Då planerade vi en nattlig fisketur. Det var ganska stora arrangemang för oss. Först skulle vi söka mask. Det var under koblafor vi sökte och det var oftast ganska små maskar vi hittade. Vi hade ingen egen båt men brukade få låna en eka av en familj som hette Karlsson. Dom bodde inte själva vid sjön men hade ändå båt. När vi fått lov att låna ekan skulle vi ro den hem till oss, för båten måste ju finnas på plats för vi bestämde oftast att starta vid ett-tiden på natten. Sedan var det att se till metspöna. Vi hade dubbla spön, ett med en vanlig krok och ett med en knappål till krok. På den kroken skulle vi meta sollöja som vi kallade en liten, liten fisk. Den skulle vi ha till agn för att dryga ut masken och för att kunna lura storabborrarna.

Mamma lovade att väcka oss. I regel var vi två eller tre för ekan rymde inte så många. Jag minns hur svårt det kändes att stiga upp när man tyckte att man nyss somnat. Men jag minns inte att vi ändrade oss någon gång utan hade vi bestämt oss för fiske så fullföljde vi det.

Tillflöte hade vi vanliga flaskkorkar och sänke var av blybitar eller någon spik eller skruv. Revorna var av björntråd eller något tunnare snöre.

När vi kom ut på sjön var det oftast alldeles blankt och lätta dimslöjor rörde sig över vattenet. De första fågellätena började försiktig höras och det var en fantastiskt trolsk stämning. Det var nog lika mycket stämningen ute på sjön som spänningen att få fisk som fick oss att stiga upp dessa tidiga timmar.

Agnet fiskade vi bara några meter rakt ut från vår strand, men sen rodde vi inöver sjön till ett ställe där det stack upp tre strån av vass. Där hade vi fått för oss att de största abborrarna stod. Och ibland lyckades vi faktiskt få riktigt fina abborrar som vi kokade till frukost. Det fanns ett annat bra ställe att fiska på och det var grundet. Dit vågade vi oss inte när vi var ensamma. Ibland följde pappa med och då rodde vi till grundet, som låg mitt i sjön.

En bild av badstranden på senare tid.. Var även en bra fiskesjö.

Sjön betydde mycket för oss.

Vid stranden höll vi till och bakade våra lerkakor och paltar. Vi byggde dammar och kanaler och fångade småfisk och yngel i olika kärl. Vid stranden höll vi till och blankade (putsade) upp våra bestick med sand. Besticken blev mörka och fula efter att ha använts en tid. De var inte gjorda av rostfritt stål på den tiden.

Sjöbotten nedanför oss var hård och fin och det blev badplats också för grannarnas barn. Vi badade alltid första gången samma dag examen var, hur kallt det än var i vattnet. När vi höll på med slåttern så sprang vi alltid ner och tog ett bad innan vi åt. Då stack det väldigt mycket på armar och ben, särskilt om vi trampat ner höet i ladorna.

På höstarna när isen lagt lekte vi mycket på blankisen. Det var ofta en lek som vi kallade för Roj. Den liknade hök och duva. På ena sidan stod ett barn och på den andra sidan alla de andra barnen. Någon ropade Roj och alla skulle förflytta sig till andra sidan. Under tiden skulle den som var fasttagare försöka ta fast någon. Det kunde ibland bli långa utflykter ut på sjön innan någon blev fasttagen. Kanske på grund av att en del ungdomar började svärma för varann och tog tillfället i akt att få vara ensamma en stund.

En del lite äldre pojkar brukade ”slå” lake på den blanka höstisen. Då hade dom en klubba och en yxa med sig. När dom såg en mörk skugga under isen slog dom till med klubban. Då blev laken i bästa fall bedövad och hål höggs i isen och laken togs upp.

Ett annat fiske som förekom på höstarna var att ljustra fisk. Det gjorde man innan isen lagt på höstarna och det var vuxna som höll på med det. En höll en brinnande fackla och den andra hade ett ljuster och stack fisken som blev hypnotiserad av skenet från facklan. Sedan tog man upp fisken med hjälp av håv. Jag tror att det fisket var förbjudet men det var ju aldrig någon som kontrollerade då.

När jag tänker på människorna i vår by så fanns det nog en hel del original där. Jag tror att dom var mer rättframma på den tiden och sa vad dom tyckte utan vackra omskrivningar. Det förekom säker mycket skvaller, för alla kände alla. Ingen kunde vara anonym. En del hade fosterbarn fast man tycker nu, när man tänker på det, att dom borde haft nog med sin egen stora familj. Hos en del bodde släktingar som var lite ”efter sig” som vi sa. Eller så bodde far- eller morföräldrar tillsammans i familjen.

Grannpappan Arvid kallade vi bara för "fjällarn" för han sa alltid "för fjällarna" istället för att svära. Sen vi köpt radio kom han nästan varje morgon till oss för att höra nyheterna. Det värsta var att han la ut snusbussen i vedbänken när han skulle dricka kaffe, så att när vi sen skulle lägga i spisen hände det ofta att vi tog i det äckliga snuset. Arvid var alltid glad och skojfrisk. En stor familj hade han och en syster till honom bodde också där. Hon var vad vi kallade lite "efter sig" och brukade ofta komma till oss och fråga: "Anna frågar om ni kan avvara en sockerbit eller lite kaffe" Hon pratade ju pitemålet som alla andra så på pitemål blev det; "Anna fråg om jä vara vån en sockerbit eller nalta kaff". Hon gick alltid efter "gammalväjen" som vi sa. Det var den väg som funnits innan den riktiga landsvägen byggdes. Den var roligare och lättare att gå på och den gick alldeles förbi husen.

Det var hos Arvids som dottern Ingrid kastade vetebrödsdegen i taket så att den fastnade där. Jag var där och såg på. Hon fick stiga upp på en stol och ta ner den och då var det en ljusare fläck där degen suttit.

Jag minns att när dom läste läxorna hos Arvids så brukade pojkarna gå runt matbordet och läsa högt ur olika böcker. Det lät som ett sammelsurium men de lärde sig tydligen ändå, för de var alla duktiga i skolan. Tant Anna tyckte inte om när vi plockade bär på deras skogskiften. Vi tyckte att det var roligt att smyga oss dit och plocka och det var alltid så stora lingon där. Men fick hon se oss så körde hon oss därifrån.

Det förekom också antydningar till ras hat i byn, för jag minns att det fanns en familj där mamman var same. Om någon blev osams med något av barnen i den familjen så kallades de för lappungar eller lappdjävlar.

En annan granne hade bara två flickor. Men de tog ett fosterbarn så småningom som var en släkting till deras egna barn. Pappan var vansinnigt snäll tyckte vi. Hans flickor lindade honom kring lillfingret. Men en gång blev vi alldeles förskräckta då han blev så arg på den äldsta flickan att han tog av sig livremmen och gav henne stryk med den. När han blev arg så visste han nästan inte vad han gjorde. Tur att det inte var så ofta. I den familjen hade vi mycket roligt. Det var de första som skaffade sig grammofon och vi lärde oss dansa vals där. Ibland när vi kom dit så sa mamman att barnen inte fick gå ut och leka förrän de diskat. Och då skulle vi hjälpa till för att det skulle gå fortare. De hade en diskbänk som hade ett lock som man lyfte upp när man skulle diska. Själva bänken var klädd med zinkplåt. När man så öppnade locket kom en instängd lukt som gjorde att man helst ville stänga igen locket igen. Men vi härdade ut för att få flickorna med oss ut. Farbror Albert och den äldsta flickan Kerstin var de som började plocka lingon först på höstarna. Vi tyckte att de plockade när lingonen inte hade hunnit bli röda. Jag minns att de ibland hade vita lärftsäckar, som de fyllde med bär som de sen sålde.

Pappa var alltid med och flottade timmer på våarna. Det var mycket spännande för oss att gå till Brändån och titta på. Ibland hade det blivit stora brötar som karlarna sprang på med båtshakar i högsta hugg för att få isär stockarna. Vid kvarnen och sågen var en damm där det samlades mycket timmer som sedan skulle iväg nerför en träränna som var byggd förbi forsen.

Vi fick gå med matsäck till pappa och jag tror att flottningen var som en semester för karlarna. Det såg så härligt ut när de satt vid eldarna och kokade kaffe eller stekte fläsk. Årstiden var så fin med ljusa kvällar och fågelsång. Bäcker och sjöar var så höga med smältvatten. Då hade inte myggen kommit så det gick att ta sig en tupplur för karlarna om tillfälle gavs. När timret kommit ner i Visträsket samlades det i bommar och drogs över sjön i flottningssällskapet genom ett sund som var mellan S:a och N:a Visträsket. Även från en större å som heter Vistån kom det timmer och alltsammans skulle till Piteälven och sågverken vid kusten.

Vid den lilla sågen som låg vid Brändån ungefär 1,5 km. hemifrån fick vi hjälpa till ibland. Det var när pappa skulle göra takstickor där. Då fick vi följa med och bära undan stickorna i högar som sedan kördes hem med hästen. Det luktade så gott om de färska stickorna, som sedan skulle ligga och torka innan de spikades fast på taken. Ett välunderhållet sticktak kunde hålla i c:a 100 år. Vi var väldigt rädda för ett djur som vi kallade för timmerman. Det var någon sorts skalbagge som hade långa spröt. Jag tror inte att den brukade bitas. Det var bara så otäckt när man kände att någonting kröp på halsen eller armarna och man tittade till och såg det otäcka djuret. Vi vågade aldrig sätta oss på en brädhög eller en timmerhop för vi var så rädda för dessa djur.

När det skulle läggas sticktak fick vi inte vara med. Då hade pappa någon annan karl till hjälp. Takstickorna bars upp i högar och lades på underlaget. Man började längst ner på taket och lade stickorna i rader uppåt så att vattnet skulle rinna av och inte in under taket. En bräda spikades fast så att man kunde få stöd för fötterna och inte rutscha ner. Det var nog ett ganska farligt arbete för det var lätt att tappa balansen när man skulle kliva i stegen med stora högar av takstickor.

De högtider som fanns var bra för då fick människorna tillfälle att vila sig från det vanligtvis tunga kroppsarbetet. Det var aldrig vanligt att arbeta på helgdagarna eller söndagarna.

Jularna minns jag mest för att då la vi alltid in trasmattor över hela golvet i det stora köket. Det kändes så varmt och ombonat då. Annars drog det alltid efter golvet och bräderna kändes kalla. Så minns jag att pappa gick aldrig ut för att söka julgran förrän på själva julafton. Då kunde det vara väldigt mycket snö på träden och det var inte alltid så vackra granar han kom med. Vi vågade inte säga vad vi tyckte om granarna för då tog han illa upp. Vi fick nästan inga julklappar. Möjligen fick vi en var. Jag minns än så glad jag blev när jag fick en liten väska av skinn. Det var svarta och vita bitar som var satt i zick-zack. Det var spännande när mamma och pappa for iväg och skulle julhandla. Det var alltid några hemligheter som uppdagades så småningom. Maten var ju också lite godare under helgerna. En jul fick jag en liten korg att hänga i julgranen med små chokladbitar i. Det var svårt att inte smaka på den under juldagarna, så när julgransplundringen kom fanns det inga karameller kvar i korgen.

*Här en bild tagen julhelgen 1946.
Fyra av flickorna Lundberg från vänster:
Barbro, Doris, Lilian och Gerd.*

På den tiden var fettisdagen som en helgdag. Vi var lediga från skolan. Då bakades semlor och vi brukade åka spark till någon skogskoja där bara kockan var hemma. Alla karlarna var i skogen och arbetade. För dem var det ingen helgdag. Av påsken minns jag mest långfredagen för då fick vi inte leka annat än tysta och lugna lekar. Vi tyckte att den dagen var jättelång. Det var ofta väldigt fint väder vid påsktid, man tyckte det var en föraning om vår.

Pingsten var en helg som gick spårlöst förbi eftersom vi aldrig var i kyrkan. Kyrkan i Älvsbyn var 2,5 mil bort och det var inte att tänka på att åka dit med en så stor familj. Vid pingsten var det som sommaren kom.

Valborgsmässoafton var en viktig helg för oss. Vi började långt i förväg att samla till majbrasan. Vi drog på spark om det fanns snö eller för hand om det hade hunnit bli barmark. En valborgsmässoafton hände någonting förskräckligt sorgligt. Några pojkar tog och tände på vår brasa redan på morgonen. Det var ingenting att göra åt det, det var bara att stå och titta på hur den brann ner och uttala hemska förbannelser över pojkarna. De skulle få igen nästa år. Vi försökte hinna få till en ny men det var ju inte så gott om kvistar som var framme, så det blev en ganska liten brasa det året. Man gjorde alltid en liten eld bredvid den stora brasan för att man skulle kunna komma nära intill och koka kaffe och halstra korv.

Midsommarafton var inte så olik andra dagar för oss men jag minns att vi brukade få en burk Tomtebrus var. Längst upp i burken, som var gjord av plåt, låg en liten ring. Nu gällde det att få Tomtebrusen att räcka så länge som möjligt, helst hela dagen. Det var ett pulver som var kolsyrat så när man blandade det med vatten fräste det.

En midsommarafton gick jag och några av mina systrar till en sjö som heter Ringelviken. Det gick en cykelstig dit, men vi hade inga cyklar så vi gick. En tur på c:a två mil fram och tillbaka. När vi kom dit gick vi in i en koja som Domänverket ägde. Det var en jägmästare med familj som firade midsommar där. Vi gick bara in och hälsade och satte oss en stund där. Jag har inget minne av att vi blev bjudna på något. Sen gick vi bara tillbaka. Ibland gjorde vi någon utflykt på ett berg som låg alldeles framför vårt hus och heter Stormansberget. Då hade vi matsäck med oss. Myggen var alltid en stor plåga vid midsommartid för då kom första kullen med blodtörstiga honor ut.

I min barndom fanns det mycket skrock och tal om övernaturliga saker. Det berodde väl delvis på att det inte fanns elektriskt ljus. Inga gatlyktor eller annan utebelysning fanns då. På höstarna var det alldeles bekmörkt ute om det inte var månsken eller snön hade kommit. Det talades om fegljus. Ett svagt ljussken som kunde röra sig efter en väg men försvann när man närmade sig. Nån gång kunde man höra att det stampade på bron och man väntade att någon skulle komma in. Men ingen kom. Efter så där en kvart, en halvtimme kom det någon. Då sa man att det "gått före".

Det var mycket tal om spökygaren. Ett flygplan som man bara såg ljuset av och hörde ljudet av, men ingen visste vad det var för en. Det vet väl ingen ännu. Spökhistorierna som berättades gjorde att vi var mörkrädda och såg alla möjliga konstiga figurer om vi var ute i mörkret. Sen smällde det i väggar och tak när det var stark kyla. Då kunde man inbilla sig att någon gick på vinden. Man talade om luffare, tattare, halta och lytta och allt bidrog till att skrämman upp barn.

Vi hade alltid katt och hund. En gång hade vi en hund som hette Boj. Den blev överkörd av en lastbil och dödad. Jag minns när pappa kom in och berättade det. Vi kröp under bordet och grät och sörjde.

Mamma har berättat att hon sålde mjölk till ett kocklag för 25 öre litern. Då skulle mjölken levereras tre kilometer bort till en skogskoja. Jag minns särskilt en gång när mamma skulle gå med mjölken. Aina som då var yngst tänkte följa med men det fick hon inte då hon bara var drygt två år. Hon skulle vara hemma med oss andra. Då blev hon så arg så hon kastade sig på marken och skrek tills hon blev alldeles blå i ansiktet och nästan tappade andan. Det kallade vi på pitemål för att hon fick "moddra". Aina var särskilt mammakär och skulle helst följa efter mamma ständigt och jämt. Det kanske berodde på att hon fick vara liten längre än någon annan av syskonskaran. Hon var tre år och två månader då Barbro föddes.

Någon enstaka gång hände det att vi åt sagogrynssoppa. När sagogrynen kokats svällde de ut och man såg tydligt en svart prick i varje gryn. En gång när vi åt sagogrynssoppa sa Astrid att det såg ut som grodägg som vi brukade se i vattensamlingar på våren. Efter den dagen ville vi inte äta sagogrynssoppa.

I vår by var det ingen gård som hade flaggstång. Stora händelser var när någon tände en tjärdal eller en kolmila. Jag minns när Erik Lundgren skulle stapla en tjärdal. Då var det många av byns ungdomar som hjälpte till att hugga isär tjärstubbarna som farbror Erik samlat. Sedan skulle tjärstickorna staplas till en dal och en rädda göras där tjäran från dalen rann ner i tunnorna. Dalen gjordes alltid i anslutning till en sluttning så att tjäran rann ner av sig själv. Det luktade så gott av tjäran tyckte vi. Behovet av tjära var stort. Alla timmerkalkar skulle tjäras på våren innan de sattes undan. Båtarna skulle också tjäras innan de sattes ner i sjön på försommaren och mycket annat fanns som behövde impregneras med tjära.

Jag minns en gång när jag och pappa tog upp potatis. Det var mycket dåligt väder. Snöblandat regn och blåst. När vi var in och åt satt jag alldeles vi spisen för att värma mig. Någon öppnade spisluckan för att sätta in mer ved. Då ramlade ett glödande kol ner i min ena stövel. Det brände och sved väldig innan jag fick av mig stöveln.

En annan gång när jag, pappa och Gerd, min yngsta syster, var på ången och vi satt på en dikesren och fikade blev Gerd biten av en ettermyra. Hon rusade upp och såg så komisk ut att jag och pappa skrattade helt rått åt henne. Då blev hon så arg på oss att hon började gråta. Gerd var förresten född den dag andra världskriget bröt ut.

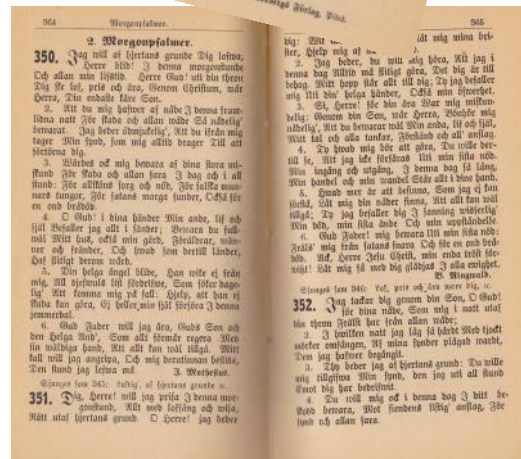
Ett annat minne av Gerd har jag när hon också grät. Hon hade varit och tagit bort halsmandlarna och fick inte äta annat än flytande. Vi hade planerat att äta surströmming och Gerd grät som inte fick äta med oss.

Vi var alla mycket läshungriga. Det fanns inga andra böcker hemma än bibeln, Rosenius betraktelser och en postilla med "krusiga bokstäver" som vi sa. "Kruseoula" var en skrift som fanns kvar i mycket gamla böcker. Bland annat skulle f läsas ut som s. Det fordrade mycket träning för att lära sig läsa ur postillan. Dessutom hade vi psalmboken.

En period prenumererade pappa på en tidning som hette Socialdemokraten. Den kom bara två eller tre gånger i veckan. Om pappa var hemma var det alltid han som skulle läsa tidningen först. Annars kastade vi oss över tidningen för Greven av Monte Christo gick som följetong då. Det fanns böcker att låna i skolan. Det var säkert inget stort urval och vi läste snart igenom dem.

Vi brukade göra bokstäver med tumstocken och tävla om vem som kunde göra flest. Pappa hade förbjudit oss att leka med tumstocken så det var bara när han var borta som vi kunde ta den. Den låg i den ena skåplådan där också hovtången och några mejslar förvarades. Om pappa hade borta några verktyg fick vi skulden. Ibland stämde det men ofta hade han förlagt dem ute.

Bland papper och en del annat bråte i den andra skåplådan låg det några kasserade piphuvuden. Pappa var inbiten piprökare. Tobaken som pappa använde hette Tigerbrand och var i ovala plåtådor med en tiger i färg avbildad på locket. Vi brukade suga på piphuvudena och låtsas att vi rökte.

Så här ser "Kruseoula" ut. Kopia från en gammal Psalmbok.

Vår, sommar och höst tog vi allt vårt matlagningstvatten ur en kallkälla som fanns ett hundratal meter ner mot sjön. Det var en väl upptrampad stig ner till kallkällan. Otaliga är de gånger som vi fick gå ner och hämta upp vatten. Ibland var det en mycket trolsk stämning när man kom ner till kallkällan. Det kunde vara i skymningen när fågelsången just började tystna och dimslöjor svävade över sjön. Man väntade sig nästan att få se näcken sitta på den stora stenen vid kallkällan och spela. På höstarna ramlade det alltid ner vissna löv som flöt på vattnet. Vi brukade lämna en skopa därnere så att man kunde föra bort löven och få klart vatten.

Vi kände också till en annan kallkälla som låg i slutningen mot sjön. Det var nedanför en liten äng som låg alldeles intill gränsen mot grannen. Där tog vi alltid vatten när vi höll på med slåttern och blev törstiga.

När vi gick till skogen för att plocka bär brukade vi gå efter en bredare stig som vi kallade "bräidväjen". Den hade blivit bred därför att den använts när pappa körde ner timmer till sjön på vintern. Vi passerade då en liten, väldigt klar bäck, som troligen kom från en kallkälla. Det fanns nästan alltid en skopa där som var gjord av näver. Vi turades om att dricka ur skopan av det kalla, härliga vattnet. Runt om bäcken växte det mycket granar och alar. Vi kallade området för "årderlunden". Översatt blir det allunden.

För övrigt hade vi egna namn på många ställen i vår skog. Det var bra när man skulle beskriva någonting eller säga vart man gick. När vi plockade blåbär var det fint att hitta svarta blåbär som vi kallade "Mariabär". Troligen kom namnet av jungfru Maria. Då tjingade vi alltid den tuvan för oss själva. Men egentligen var de svarta blåbärens inte lika goda som de blå. De var mycket starkare i smaken. Ibland när man stoppade en hel näve med bär i munnen och tuggade sönder dem så kunde man känna en vidrig smak. Då hade bärfisen varit på något bär och lämnat något sekret. Det var bara att spotta ut alltsammans. Den otäcka, fadda smaken fanns länge kvar i munnen.

Jag har en del minnen av min mormor när hon var i sin krafts dagar. Hon och morbror Hugo som var en ogift son bodde kvar i Muskus efter morfars död. Stället hette Kvarnskatan.

Hon tyckte mycket om att vara i naturen och jag minns en gång när hon och en annan tant och jag och min syster Sally gick upp på Falkberget. Jag och Sally fick slå med varsin björkruska och vifta bort myggen när dom satt och vilade.

En annan gång när jag var där så gick vi i skogen. Det var på våren och vi fick se att det fanns mycket fjorårslingon kvar. Vi började plocka och sedan gjorde vi sylt när vi kom hem och mormor gräddade ugnspannkaka. Det var smaskens. Hon var mycket snål tyckte vi för man fick nästan inte smaka smör för att hon skulle kunna sälja så mycket som möjligt. Hon hade flera hyllor i mjölkskåpet med smörpaket.

Jag följde med morbror Hugo tillbaka till Muskus en gång när han hälsat på hos oss. Men på kvällen var han tvungen att åka hem med mig, jag kunde inte var kvar där. Jag längtade hem så mycket så det värkte i bröstet. Då fick han cykla två mil på kvällen.

Några år efter morfars död började mormor bli krasslig och det bestämdes att pappa och morbror Hugo skulle bygga ett hus åt dem på vår gårdstomt. Mormor skulle då få tillsyn av oss när morbror Hugo var på arbete. De sålde sin gård i Muskus och flyttade till oss. Efter det har jag inte något minne av att mormor var frisk. Hon hade åt nerverna som de sa. För det mesta låg hon och jämrade sig och var orolig. Morbror Hugo som blivit frälst och gått med i baptistförsamlingen i Visträsk förblev ogift. Han var mormors ögonsten. Det var ofta baptistmöten i köket hos mormor och morbror Hugo. Då bars det in plankor och lades på stolar och bockar och församlingsmedlemmar och andra samlades där. Man kunde höra sången och gitarrspelet ut på gården.

När jag tänker tillbaka på min barndom så minns jag inte att vi saknade någonting. Vi visste inte att det fanns någonting annat. Det kom nog sedan i tonåren.

Det var ingen i byn som hade det bättre ställt, möjligen med undantag av våra grannar som bara hade två barn. Vi hade inga köpta leksaker annat än några billiga dockor, men vi lekte med allt möjlig annat. Affär lekte vi med trasigt porslin och tomma paket och varor som vi plockat i naturen.

Vi var aldrig ensamma. För det första var vi en stor syskonskara och så hade vi grannbarnen att leka med.

Genom att vi hade jordbruk med djur så var vi nära livet på ett naturligt sätt. Mamma födde alla barnen hemma.

Vi fick uppleva när pappa for iväg med hästen för att hämta barnmorskan som bodde i en by en och en halv mil bort. Den byn hette Korsträsk.

Efter det mamma fått, så kom någon granntant och bjöd på barnsängssoppa. Det var en soppa som var kokad på havregryn och sirap med russin i. Den skulle vara mycket stärkande och näringsrik och vara bra efter en genomgången barnafödelse.

Fastän vi var många barn och ofta retades och grälade var det alltid tråkigt när någon åkte bort. När mina äldre systrar flyttade hemifrån minns jag att jag längtade efter dem och det var mycket roligt när dom kom hem över helgerna.

När jag själv började arbeta utanför hemmet minns jag att jag tänkte mycket på mina småsyskon och längtade efter dem.

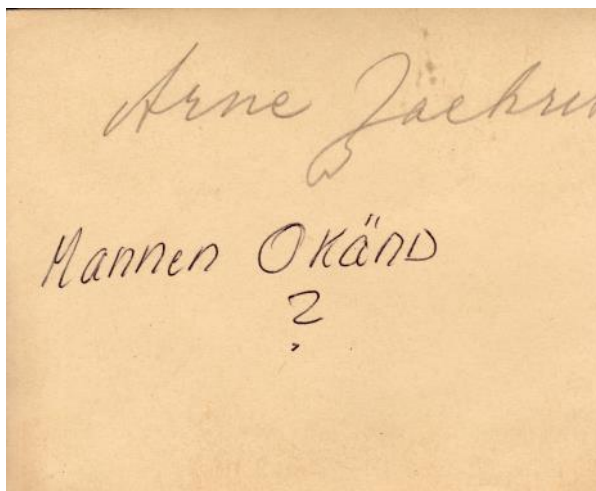

Här är Barbro i full gång att hjälpa till med renoveringar av huset år 1988.

Efterlysning.

*Känner någon igen mannen?
Bildens ägare: Berit Öhlund*

När en grupp från Nybyn gick igenom sina gömmor hos Öhlunds i Nybyn, hittade de denna bild av en för dem okänd man.

Kopia av baksidan Arne är ju tydligt
Men efternamnet Zachri ???

Finns det någon som känner igen mannen och hade han någon anknytning till Nybyn?

Hör av er med tips till: Birgitta Lundgren
Telefon: 070-69 68 051

Tacksamt!

Skolklass men är detta från Sörstrand???

Bildens ägare: Helena Stenberg

Gamla Fotografier Efterlysning.

Känner ni igen någon på bilderna.

Kontakta Gun Jonsson tel: 070 320 77 56, eller gunjons@telia.com

Militärer.

Två från höger Knut Andersson

Bildens ägare: Helena Stenberg

Skolkort från Sörstrand.

Längst fram till höger med huvudet på sned är Folke Andersson född 1921.

Bildens ägare: Helena Stenberg.

Föreningsmöte

Släktforska med DNA

Den 27 februari 2017

Lokal: Fluxens Matsal

Klockan 18.00

Läs mera om det på 1:a sidan

Fullbokat.

*Peter Sjölund. Sveriges ledande
DNA-släktforskare*

Glöm ej

Årsmötet

den 6 mars (Det är inte fulltecknat!)

Britt Norman tillsammans med sin kusin Elisabet Singh Nilsson,
ger oss historien om "Från vår farfarsfar till Polarbröd."

Glöm ej: Anmälan som deltagande:
senast den 2 mars, till cablo@telia.com eller 070-308 90 18.

Varmt Välkomna!